

Список використаних джерел:

1. Булик-Верхола С. З. Формування і розвиток української музичної термінології : авторефер. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Софія Зіновіївна Булик-Верхола. — Львів, 2003. — 23 с.
2. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю / К. Ю. Василенко. — К. : Мистецтво, 1971. — 562 с.
3. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. / В. М. Верховинець. — К. : Музична Україна, 1990. — 150 с.
4. Гарасимчук Р. Народні танці українців Карпат / Роман Гарасимчук. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2008.
5. Кн. 1: Гуцульські танці. — 607 с., іл.
6. Кн. 2: Бойківські і лемківські танці. — 320 с., іл.
7. Гуменюк А. І. Українські народні танці / А. І. Гуменюк. — К. : Наукова думка, 1969. — 612 с.
8. Кобилянський Б. В. Діалект і літературна мова / Б. В. Кобилянський. — К. : Радянська школа, 1960. — 276 с.

The article analyzes the choreographic dialect vocabulary that is fixed in lexicographic and ethnographic works, and selected the lexical-semantic groups and subgroups.

Key words: choreographic vocabulary, dance, dialect.

Отримано: 28.08.2011 р.

УДК 37(477.43)

Т. Й. Франчук

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОРОБОК ІВАНА ОГІЄНКА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОВІДНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

У статті йдеться про основні тенденції розвитку вітчизняної університетської освіти реформаційного періоду.

Ключові слова та словосполучення: університетська освіта, трансформаційні процеси, особистісно орієнтована освіта, національне відродження.

В історії кожного народу є постаті, звернення до спадщини яких є доцільним за будь-яких змін у житті нації.

Ключовою позицією, що означає сутність нинішньої ситуації в освіті, професійної в тому числі, є зміна освітньої формули, тобто трансформація класичної інформаційно-репродуктивної освіти в особистісно орієнтовану. Трансформаційні процеси і передбачають пошук найбільш оптимальних моделей здійснення такого рівня переходу, пошук механізмів безконфліктного руху до освітніх стандартів, які диктує передусім формування нової якості людського життя.

Саме вивчення процесів трансформаційних змін, тенденцій розвитку освіти, тобто осмислення цінного історико-педагогічного знання в динамічному, а не в статичному розтині дає можливість глибоко та об'єктивно проаналізувати та оцінити зміни, що відбуваються в освіті сьогодні та спроєкувати правильні орієнтири на перспективу як в стратегічному, так і в тактичному плані. Дослідження з історії розвитку освітнього процесу, визначення логіки та динаміки трансформаційних змін допомагає прослідкувати взаємообумовленість всіх суб'єктів творення системи університетської освіти: соціально-політичної ситуації, практики професійної підготовки спеціаліста, домінуючих тенденцій розвитку педагогічної науки.

Наукове підґрунтя модернізації освіти, сформоване на основі історичних тенденцій її розвитку, забезпечить сучасну професійну освіту від механічного переносу освітніх моделей, проєктів, технологій як із зарубіжної вищої школи, так і тих, що реалізовувались у відповідний історичний період у вітчизняній освіті.

Особливо слід зазначити, що формальне прийняття стандартів Європейської освіти, характерне для сучасної освітньої ситуації, призведе до девальвації національної складової в системі освіти і ці ззовні привнесені стандарти неодмінно вступають в конфлікт з освітою, що традиційно складалася в державі і має не лише проблемні зони, а і цінні національні традиції, конкретні моделі продуктивної освіти, свою власну логіку становлення, словом, національне підґрунтя, яке має еволюціонувати у нову якість, максимально враховуючи реалії нинішньої ситуації в освіті.

У різні історичні періоди національного, духовного відродження України особливого значення набувають проблеми визначення стратегічних орієнтирів розвитку освіти всіх рівнів, оскільки саме школа (загальноосвітня, вища) мають найвищий потенціал формування особистості, долучення її до базових загальнолюдських, національних цінностей у найбільш сенситивний період її розвитку. Історія реформаторського, просвітницького руху кінця XIX — початку XX століття акумулює значний потенціал трактування сутності перехідного періоду, осмислення якого допомагає більш глибоко та комплексно проаналізувати періоди найбільш успішних реформацій в області освіти, а також найбільш значущих тенденцій, які мають загальний характер і визначають якість освітніх змін безвідносно до інших важливих соціально-економічних та часових чинників. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема теоретичного дослідження та узагальнення досвіду становлення та розвитку університетської педагогічної освіти в Україні в кінці XIX — на початку XX ст., аналізу трансформаційних процесів, що лежать в його основі, оскільки цей період найбільшою мірою пов'язаний з початком національного, політичного відродження України.

Іван Огієнко у «Моему житті» згадує та інтерпретує факти, пов'язані з творенням перших національних університетів в Україні. Основні концептуальні позиції нової української освіти представлені у доповіді «Українська культура», виголошеній 5 жовтня 1917 року на урочистому відкритті українського народного університету в

Києві. Також І. Огієнко має безпосереднє відношення до відкриття інших українських університетів класичного типу в інших містах України, зокрема Кам'янці-Подільському 18 жовтня 1918 року» [1].

Тому в рамках зазначеного вище часового періоду цінним є аналіз наукового доробку та освітньої діяльності Івана Огієнко з концептуальних проблем національної освіти.

І. Огієнко ввійшов в історію вищої школи як теоретик, якому належать принципові позиції розбудови української національної школи, а також як практик, який мав можливість їх реалізувати, будучи фундатором першого Державного Українського Університету у Кам'янці-Подільському. Тому діяльність Івана Огієнко є унікальним прикладом того, як через професійну діяльність людина реалізує високу місію безпосередньої участі у складному процесі відродження нації, проектування та реалізації державних реформаций на шляху до вільної незалежної України.

Саме у період радикальних політичних, соціально-економічних змін найбільш рельєфно означається тенденція до творення та позиціонування різних педагогічних теорій, поглядів, позицій, оскільки йде активний пошук нових моделей освіти, в основі яких — принципи демократизації, гуманізації. За вказаними ознаками цей період найбільшою мірою асоціюється з ситуацією, що склалась в освіті на нинішньому етапі її розвитку і навколо якої ведеться активний науковий пошук. Процес національного відродження незмінно проводить ревізію загальнолюдських цінностей, серед яких людина і її життя визначаються найвищою. Саме це і слугує відправною позицією у пошуку нових моделей освіти. Спостерігається абсолютна співзвучність цілей освіти, що визначались у цей період з цілями освіти особистісно орієнтованої, що складає основу концепції розвитку освіти сучасної.

Означимо тенденції розвитку національної освіти реформаторського періоду (кінець XIX — початку XX ст.), які, на наш погляд, є найбільш актуальними з позиції сучасних завдань модернізації освіти.

1. Тенденція до посилення духовної складової в системі професійної освіти. Стержневою ідеєю видатних педагогів, що досліджували систему університетської педагогічної освіти того періоду (І. Огієнко, М. Пирогов, С. Русова, М. Макковейський) була ідея перетворення класичних університетів у «кузню» національної еліти, української інтелігенції. Система професійної освіти повинна будуватись на міцному фундаменті спільного духовного життя викладачів та студентів. Університет має формувати не вузького фахівця, а спеціаліста з широким науковим світоглядом, духовно багатого, з твердими моральними переконаннями. «Однобічний фахівець є або грубим емпіриком або вуличним шарлатаном (М. Пирогов). В концепціях розбудови вітчизняної університетської педагогічної освіти міститься комплекс умов, що забезпечують «повноту національного життя і розвитку». Домінуючими напрямками розбудови системи університетської освіти були: народність, природо відповідність, вільне виховання, морально-правова відповідальність. «Наш Університет, — підкреслював І. Огієнко на його відкритті 22 жовтня 1918 р., — український по духові й устроєві, а наша мета — науковий досвід і виховання молоді. Університет виховуватиме інтелігенцію, буде

вселяти любов до інших народів: якщо ти руський — то будь руським, Якщо ти поляк — то будь поляком, якщо ти єврей — то будь євреєм. Університет буде зв'язком між професорами та студентами, що дасть змогу працювати разом на користь рідної України» [4, с. 7].

Також фіксується тенденція до формування цілісного освітнього простору, забезпечення неперервності освітнього процесу. За переконанням Івана Огієнка, концепція національної освіти повинна базуватись на єдиних принципах як для середньої, так і для вищої школи. Це має бути цілісний процес цілеспрямованого поетапного формування молодого людини, яка була б готова самовіддано служити своєму народові, жити і працювати заради розбудови держави, повною мірою реалізуючи свій особистісний потенціал.

Усі зазначені позиції об'єктивувалися і на формуванні концепції змісту педагогічної підготовки студентів, яка передусім передбачала розвиток особистості майбутнього вчителя з відповідними світоглядними характеристиками, високою духовністю, сформованістю професійного мислення, здатністю до широкої просвітницької роботи.

Можна простежити трансформаційні зміни в процесі становлення та розвитку педагогіки як навчальної дисципліни в системі університетської освіти. Її зародження в структурі філософського знання обумовило орієнтацію на пізнання філософії освіти, педагогічного процесу в загальному контексті соціокультурного розвитку людини. А звідси і пріоритети її змістової та процесуальної основи — формування педагогічного мислення, педагогічної свідомості, загальної культури, духовності, формування здатності до широкої просвітницької діяльності.

Загальні трансформаційні процеси, що стосуються концептуальних основ педагогічної підготовки можна прослідкувати, аналізуючи цільову та змістову спрямованість педагогічного знання. З початку XIX століття воно було представлено в структурі філософських дисциплін і, відповідно, формувало у студентів загальні уявлення та розуміння сутності процесів навчання та виховання, акцентуючи увагу на світоглядних позиціях, абстрактних поняттях, різноманітних теоріях, як правило, безвідносно до конкретної практики їх реалізації. Високий рівень педагогічної компетентності майбутнього вчителя, викладача досягався за умови, коли педагогічна освіта передбачала додаткове навчання впродовж 2-3 років після закінчення університету. Тобто коли педагогічне знання формувалося на основі фундаментальної попередньо отриманої філософської освіти.

Зменшення питомої ваги філософського знання передбачало посилення практичної складової системи професійної підготовки педагога, водночас девальвуючи до певної міри значення духовності, загальної культури, професійного мислення, свідомості студента.

2. Тенденція до формування освітніх систем на основі системно-творчих ідей. Досвід відродження національної освіти того періоду переконливо свідчить про те, що будь-які реформації повинні бути «освячені» головною ідеєю, яка обов'язково має бути близькою та зрозумілою не тільки для тих, хто її безпосередньо реалізує, а для всіх людей, для всієї нації, оскільки освіта — це не окрема га-

лузь професійної діяльності (предмет професійного інтересу педагогів), вона стосується всіх: кожен має власний досвід отримання освіти відповідного рівня (дітей, внуків), а також освіта за своєю суттю є перманентною (освіта впродовж життя), визначаючи якість професійної діяльності, життя в цілому. Геніальність підходу І. Огієнка у визначенні стратегії реформаторських змін в освіті полягає в тому, що вони мали свою ідеологію, пов'язану з найвищими цінностями українського народу, його духовністю, національною самоідентичністю. Реальним державотворцем може бути лише патріот своєї країни, у кожного її громадянина має бути відчуття власної значущості, безпосередньої або опосередкованої причетності до визначення кардинальних, стратегічних орієнтирів її розвитку. У цьому плані освіта забезпечує функції трактування, розуміння, прийняття цих орієнтирів, формування на їх основі власної стратегії життєтворчості. І саме ці центральні ідеї одночасно стають системотвірними у формуванні як нації, так і життя кожної людини. Саме тому І. Огієнко вважав, що в контексті будь-якої освіти (загальної, професійної) необхідно реалізовувати життєтворчий потенціал кожного, пов'язаний з патріотизмом як основою загальної культури життя людини. Важливо розуміти, що навчання, виховання — це не автономні сфери діяльності, це складові одного процесу становлення особистості і від того, наскільки вони будуть інтегровані залежить успішність освітнього процесу, безвідносно до його рівня та спрямованості. Професіоналізм спеціаліста визначається не лише здатністю до реалізації відповідних професійних функцій, а і тим, якою є мотиваційна основа його діяльності, наскільки професійна діяльність стала сприятливим середовищем для особистісно самореалізації, наскільки інтегровані, збалансовані особистісно та соціально значущі інтереси та інше. Йдеться про необхідність формування професійної компетентності спеціаліста в контексті його життєвого досвіду, базових цінностей, які лежать в основі його життєтворчості, інтегруючи професійні та життєві смисли, визначаючи рівень особистісної та національної самосвідомості. На думку І.Огієнка, поняття «українська національна свідомість» має включати в себе такі складові, як:

- усвідомлення того, що український народ є окремий народ, як і будь-який інший гідний свого місця в історії і світовій цивілізації;
- відчуття власної причетності до долі свого народу, його минулого, теперішнього і майбутнього;
- пошанування історії культури, традиції, звичаїв, мови свого народу;
- прагнення примножувати славу і гідність свого народу, його традиції і духовні багатства;
- готовність захищати честь і гідність, свободу і незалежність свого народу, утверджувати його державність.

В умовах реформування всіх ступенів освітньої системи в Україні великої ваги набувають наступні ідеї І. Огієнка: 1. Українізація навчального процесу у всіх типах навчальних закладів. 2. Всебічна підтримка виховання національно свідомих кадрів. 3. Забезпечення ед-

ності, доступності і наступності усіх ланок навчання. 4. Здійснення в усіх ланках національної освіти виховання патріотів, гідних громадян української держави.

Освіта, у фокусі якої акумулюються найвищі цінності нації, здатна не тільки реально формувати національну еліту, а і цілеспрямовано, комплексно підвищувати національну самосвідомість кожного, пов'язану з цінностями держави, підвищувати рівень патріотизму, культивувати сприйняття себе як суб'єкта процесу державотворення, відчуття власної причетності до всіх змін, які програмуються та реалізуються у його країні.

І. Огієнко у формуванні концепції національної освіти виходив з позиції, що її системо твірним компонентом є українська мова з її неоцінним духовним потенціалом. Означена позиція не лише отримала адекватне теоретичне обґрунтування, вона визначила основне його життєве кредо. Усе свідоме життя І. Огієнка було, як відомо, пов'язане з дослідженням української мови в контексті формування української культури, державності як першооснови збереження та розвитку нації. Із січня по квітень 1919 р. на посаді міністра освіти І. Огієнко продовжував освітні реформи, започатковані першим міністром освіти І. Степенком. Базовою складовою концепції національної освіти була мовна політика, оскільки Огієнко І. теоретично обґрунтував значення рідної мови у формуванні національно свідомого громадянина, патріота своєї держави. Мовна культура, за його концепцією, найтісніше корелює з якістю формування особистості студента, його професійної мобільності. «Мова — це форма нашого життя, життя культурного й національного, це форма національного організування. Мова — душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб... Звичайно, не сама по собі мова, а мова, як певний орган культури, традиції. В мові — наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання. Мова — це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється в певній культурі, в певній традиції. В такому разі мова — це найсвятіший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного я... І поки живе мова — житиме й народ, його національність. Не стане мови — не стане й національності...» [3, с. 239].

Як один з найвидатніших мовознавців ХХ ст., він, зокрема, писав: «Не стане мови — не стане національності: вона геть розпоршиться поміж дужчим народом ... От чому мова завжди має таку велику вагу в національному рухові, от чому ставлять її на перше почесне місце серед головних наших питань» [4, с. 240].

Отож, закономірно, що одним із перших наказів міністра І. Огієнка був наказ про мову, підписаний Огієнком 30 січня 1919 року. Згідно з наказом:

1. «1. Закликом Української народної Республіки від 1 січня 1919 р. державною мовою на Україні визнано мову українську. Тому викладовою мовою по всіх школах України — вищих, середніх та нижчих — повинна бути мова українська.

2. Наказую, аби зо дня оголошення цього наказу всі навчителі, що володіють українською мовою по всіх школах вищих, середніх, нижчих, почали виклади всіх лекцій українською мовою.
3. Тимчасово з дозволу Міністра народної освіти — для вищих шкіл, губерніяльного комісара — для середніх, повітового комісара — для нижчих шкіл викладовою мовою окремого навчителя може бути і інша мова...
4. Національно розмежовані школи користуються для навчання мовою своєї нації» [Наказ по Міністерству освіти від 30 січня 1919 р. // Освіта (Кам'янець-Подільський) — 1919. — № 4].

Подальший розвиток ця ідея знайшла і в сучасних державних документах, які означають стратегію розвитку освіти : «у галузі освіти українська мова має в повному обсязі забезпечувати інтеграційно-консолідуючу, організаційну та інформаційну функції. ... українська мова в галузі освіти повинна реалізуватися: як навчальний предмет; як основний засіб комунікації і здобуття знань з інших (немовних) сфер пізнання; як засіб розвитку та саморозвитку школяра і студента, творчого самовираження і утвердження особистості в суспільстві» [5, с. 5].

3. Тенденція до автономізації навчальних закладів. У зазначеному контексті цінним є аналіз об'єктивації загальних тенденцій розвитку освіти у кожному конкретному навчальному закладі. Так, провідні тенденції розвитку освіти кінця XIX — початку XX століття безпосередньо визначають спрямованість розвитку та модернізації кожного навчального закладу, при цьому навчальний заклад зберігає свою самобутність, власну концепцію розбудови, особливості освітнього середовища, суб'єктами творення якого є колектив педагогів, який акумулює відповідний науковий та професійний потенціал. Аналіз показує, що попри загальні освітні стандарти у кожному університеті фіксуються свої особливості як формування змісту навчальних дисциплін, так і використання форм та методів його реалізації.

Зазначені позиції і обумовлюють спрямованість основних трансформаційних процесів в сфері університетської педагогічної освіти цього періоду. Університети набувають достатньо високого рівня автономності у формуванні власних концепцій професійної підготовки вчителя, що стосується: структури професійної підготовки; формування навчальних планів; визначення змісту навчальних курсів та ін.

Також університет набуває статусу культурно-просвітницького центра у відповідному регіоні (навчальному окрузі), здійснюючи організаційно-методичне керівництво школами та виступаючи основним суб'єктом поширення педагогічних знань, а також здійснюючи професійну підготовку в університетах, педагогічних інститутах та педагогічних курсах для вчителів. За такої концепції університети стають більше, ніж освітніми закладами, їх визначальною ознакою стає високий рівень просвітницької діяльності.

Аналіз історії становлення педагогічної освіти доводить, що саме в університетах, де об'єктивувався найвищий науковий потенціал нації, а також який був найбільш мобільним суб'єктом національного та духовного відродження, завжди ініціювались моделі організації освіт-

нього простору на рівні окремих навчальних закладів, наукових шкіл, і навіть окремих викладачів, що розвивались попри загальні освітні тенденції, всупереч регресивним освітнім стандартам. Статус університетів в цілісному національно-культурному, соціально-економічному та духовному розвитку держави був високим.

4. Тенденція до формування суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин в системі професійної освіти. Спостерігаються зміни у формуванні формули взаємовідносин викладача і студента в структурі організації навчальної діяльності: прогресивними викладачами позиціонувались демократичні, суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини в навчальній діяльності «взаємовідносини викладачів і студентів були проникнуті гуманізмом у зв'язку з спільною метою — бути людиною» (М. Пирогов).

Цінною є ідея формування цілісного освітнього простору студентів та викладачів. «І. Огієнко власним прикладом високої всебічної працездатності й ентузіазму потягав за собою все оточення. Професура, студентство й урядовці, за прикладом ректора, не покладали рук в несприятливій праці й веденню своєї Alma Mater» [6, с. 18].

Отож, як викладачі, так і студенти виступають активними суб'єктами формування умов, сприятливих для розвитку особистісних якостей, які лежать в основі майбутньої професійної компетентності.

Взаємовідносини зі студентами І. Огієнка як ректора, викладача формувались на основі поваги до студентів, розуміння їх життєвих цінностей, пріоритетів, віри у високий потенціал студентської молоді. Саме тому й І. Огієнко сприймався студентами не просто як викладач, який виконує свої функціональні обов'язки, викладаючи навчальну дисципліну, а як людина, яка реально долучається до творення національної еліти України і якій небайдужа життєва доля кожного студента. «Для нас, студентів, став і учителем, і Батьком, бо ми завжди, без всякого вагання й страху, зверталися до нього в усіх випадках нашого нового студентського життя. І нікому ніколи не було від нього відказу. Ніхто ніколи не бачив його холодним чи безучасним до студентських інтересів» [7, с. 2]. Огієнко І. відмовився він свого ректорського утримання і передав його на заснування студентських стипендій.

Трансформаційні процеси у сфері організації навчальної діяльності (форм та методів навчання) теж мають свою логіку розвитку і набувають тенденцію до посилення суб'єкт — суб'єктної взаємодії в структурі діяльності, хоч і пряmolінійна залежність від базових чинників формування освітнього простору спостерігається не завжди. Порівняння з сучасними освітніми стандартами дозволяє дійти висновку, що основні позиції особистісно орієнтованого, кредитно-модульного навчання у II половині XIX ст. трактувались як умови продуктивності професійної підготовки вчителя:

- вільне емоційне викладання на лекції має спонукати слухачів брати участь у міркуваннях своїх викладачів, від чого лекція перетворюється на «духовну гімнастику розуму» (Пирогов);
- лекція як діалог, що забезпечує орієнтованість студента на подальшу самостійну роботу;

- велика питома вага в структурі професійного навчання міжособистісної взаємодії студента і педагога: щотижнево проводились співбесіди, репетиції у вигляді діалогу викладача і студента, що передусім спонукав до «вільного викладу думки»;
- навчання за індивідуальними планами, орієнтоване на формування власної концепції майбутньої професійної діяльності мало місце при підготовці студентів до викладацької діяльності у ВНЗ. Студент прикріплювався до професора-наставника, який допомагав у складанні індивідуального плану навчання, контролював його виконання, надавав консультації. Студент читав науково-методичну літературу за обраною спеціальністю вів конспекти «власних роздумів» про вибраний предмет та вивчену літературу, готував конспекти до майбутнього викладання.

Початок ХХ століття (20-і роки), означений партійно класовою ідеологією, фіксує процес девальвації національних цінностей в державі, що безпосередньо спроектувало сутність трансформаційних процесів і в освіті. На зміну вільному вияву авторської позиції в трактуванні педагогічних процесів, фактів, прийшли тенденційність, плановість, централізація, політична та ідеологічна залежність. І саме з цього періоду починається процес формування академічної, знанневої моделі освіти, вихолощенню духовної складової, примітивізації теоретичного компонента системи педагогічної підготовки спеціаліста, її орієнтація на вузьку спеціалізацію з пріоритетом загально визначених практичних стандартів.

Позначився цей підхід і на стратегії педагогічних досліджень, хоч в цей період з'являються наукові роботи, які намагаються дати об'єктивну оцінку процесам, що відбуваються, намагаючись вернути освіті дух національного відродження, перспективи розвитку принципів демократії, гуманізму.

Провідною стає тенденція переходу від концепції професійної підготовки вчителя з домінантою філософської та наукової складової — до концепції з домінантою фахової та педагогічної підготовки студента, надання їй більш практичного, прагматичного, формалізованого характеру.

Знаннева освітня парадигма, що набуває статусу системотвірної в практиці професійної підготовки вчителя, знецінила значущість формування студентами власних світоглядних позицій, власних програм та концепцій майбутньої професійної діяльності. Робота в рамках загально визнаних стандартів з пріоритетом практичної складової нівелює філософську основу професійної підготовки студента, можливості самовизначитись стосовно власної концепції життя, ціннісних орієнтирів та ін.

Що стосується історії педагогіки як науки і як навчальної дисципліни, то і в сучасному вищому навчальному закладі, пріоритети визначені не стільки за вивченням трансформаційних процесів (еволюційних, революційних змін, аналізу причин, факторів, що їх обумовлюють), скільки нагромадженням фактологічного матеріалу з історії педагогічної освіти. В такий спосіб ми орієнтуємо студента не стільки на розуміння історії, скільки на запам'ятовування фактів,

процесів, дат, наукових праць і т.д. Таке знання історії педагогіки не сприяє формуванню професійної мобільності студента, здатності до аналізу та розуміння сучасної ситуації в сфері освіти, а також конкретної педагогічної ситуації з позиції історичних витоків її формування та стратегії розвитку в перспективі.

Отож, для сучасної науки і практики представляють інтерес тенденції, що беруть свій початок і пройшли відповідні етапи розвитку, залишившись актуальними донині. Наприклад, якщо проблему демократизації освіти проаналізувати в історичному зрізі через динаміку її становлення, тобто відслідковуючи особливості реалізації (трансформаційні процеси) за відповідних умов, то можна зрозуміти не лише суть самого процесу, а і його механізми, що означає набуття реальну компетентність з теми як в теоретичному, так і в практичному аспекті.

Список використаних джерел:

1. Огієнко І. Моє життя : автобіографічна хронологічна канва / І. Огієнко // Наша культура : науково-літературний місячник. — Варшава, 1935. — Кн. 7.— С. 444-453.
2. Тюрменко І. І. Життя, віддане народові: Іван Огієнко (митрополит Іларіон) / І. І. Тюрменко // Історія України. — 1999. — № 6. — С. 5-9.
3. Огієнко І. Українська культура / І. Огієнко. — К., 1918. — 250 с.
4. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу (репринтне відтворення видання 1918року) / І. Огієнко. — К. : Абрис, 1991. — 272 с.
5. Освіта в Україні. Доповідь міністра освіти і науки України на II Всеукраїнському з'їзді працівників освіти // Освіта України. — № 47. — 12 жовтня 2001.
6. Биковський Л. Бібліотека Кам'янець-Подільського університету/ Л. Биковський // Слово істини. — Вінніпег, 1949. — Число 3 (15). — С. 15-20.
7. Огієнко — міністр освіти // Слово істини. — Вінніпег, 1951. — Число 4 (40). — С. 2.

The article covers the basic tendencies of development of national university education during reformation period.

Key words: university education tendencies transformation process person directed education national renaissance.

Отримано: 30.08.2011 р.